

Utbildningsdepartementet

Förslag till mer ändamålsenliga basårsbestämmelser

Sammanfattning

Denna promemoria har utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). Promemorian innehåller förslag till ändringar i förordningen (2007:432) om behörighetsgivande förutbildning vid universitet och högskolor. Förslaget innebär att universitet och högskolor får möjlighet att utforma bredare basårsutbildningar som ger behörighet – och kan förenas med antagningsbeslut – till flera efterföljande utbildningar. På så sätt skapas även större flexibilitet för de studerande som avser att uppnå särskild behörighet genom basårsutbildning. Syftet med förslaget är att basårsutbildning ska kunna användas på ett mer ändamålsenligt sätt än vad som i dag medges för att främja rekryteringen till högskolan.

Förordningen om ändring i förordningen (2007:432) om behörighetsgivande förutbildning vid universitet och högskolor föreslås träda i kraft den 1 mars 2018 och tillämpas för utbildning som börjar efter den 1 augusti 2018.

Förslag till ändring i förordningen (2007:432) om behörighetsgivande förutbildning

Härigenon föreskrivs att 1–9 §§ och rubrikerna närmas 2, 3 och 9 §§ i förordningen (2007:432) om behörighetsgivande förutbildning vid universitet och högskolor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

I denna förordning finns det bestämmelser om *en* behörighetsgivande förutbildning, som ska följas av *en viss högskoleutbildning*. Förutbildningen syftar till att ge den studerande kunskaper motsvarande de krav på särskild behörighet som är uppställda för *högskoleutbildningen*.

I denna förordning finns det bestämmelser om behörighetsgivande förutbildning, som ska följas av *en eller flera högskoleutbildningar*. Förutbildningen syftar till att ge den studerande kunskaper motsvarande de krav på särskild behörighet som är uppställda för *en eller flera högskoleutbildningar*.

Var förutbildningen anordnas

Var förutbildning anordnas

2 §

Förutbildningen får i rekryteringsfrämjande syfte anordnas av statliga universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen.

Förutbildning får i rekryteringsfrämjande syfte anordnas av statliga universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen.

Förutbildningen

Förutsättningar för att anordna förutbildning

3 §

Förutbildningen får omfatta högst ett år. *Utbildningen* får erbjudas i anslutning till alla utbildningsprogram som börjar på grundnivå och som vänder sig till nybörjare, om det finns brist på behöriga sökande och det finns ett behov på arbetsmarknaden av utbildad arbetskraft..

En förutbildning får omfatta högst ett år. *Sådan utbildning* får erbjudas i anslutning till alla utbildningsprogram som börjar på grundnivå och som vänder sig till nybörjare, om det finns brist på behöriga sökande och det finns ett behov på arbetsmarknaden av utbildad arbetskraft..

4 §

Bestämmelserna i 7 kap. högskoleförordningen (1993:100) *skall* tillämpas i fråga om tillträde till *förutbildningen* och *den* därpå följande *högskoleutbildningen*, om inte något annat följer av denna förordning.

Bestämmelserna i 7 kap. högskoleförordningen (1993:100) *ska* tillämpas i fråga om tillträde till *förutbildning* och därpå följande *högskoleutbildningar*, om inte något annat följer av denna förordning.

5 §

Antagning till *förutbildningen* och *den* därpå följande *högskoleutbildningen* *skall* göras samtidigt.

Antagning till *förutbildning* och därpå följande *högskoleutbildningar* *ska* göras samtidigt.

6 §¹

Ett universitet eller en högskola får meddela föreskrifter som anger vilka krav på särskild behörighet som ställs för att bli antagen till *förutbildningen*.

Ett universitet eller en högskola får meddela föreskrifter som anger vilka krav på särskild behörighet som ställs för att bli antagen till *en förutbildning*.

Om krav ställs enligt första stycket, ska dock kurser i ett ämne från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning likställas med en annan kurs på samma kursnivå i samma ämne i de fall kurserna omfattar lika många

---

¹ Senaste lydelse 2014:1094.

gymnasiepoäng. Detsamma gäller om flera kurser på samma kursnivå i ett ämne tillsammans omfattar lika många gymnasiepoäng som en eller flera andra kurser på samma kursnivå i ämnet.

7 §

En studerande får påbörja högskoleutbildningen först efter det att han eller hon har gått igenom förutbildningen med godkänt resultat.

En studerande får dock påbörja en sådan del av högskoleutbildningen för vilken den inte ställs krav på särskild behörighet. Om *en* studerande får godkänt resultat på en del av förutbildningen och därigenom uppfyller kraven på särskild behörighet för en del av *högskoleutbildningen*, får en sådan del av *högskoleutbildningen* påbörjas.

En studerande som har antagits till en förutbildning och en eller flera efterföljande högskoleutbildningar enligt 5 § får påbörja högskoleutbildningen först efter det att han eller hon har gått igenom förutbildningen med godkänt resultat. En sådan studerande får dock påbörja en sådan del av en högskoleutbildning för vilken den inte ställs krav på särskild behörighet. Om den studerande får godkänt resultat på en del av förutbildningen och därigenom uppfyller kraven på särskild behörighet för en del av en högskoleutbildning, får en sådan del av en högskoleutbildning påbörjas.

8 §²

Ett universitet eller en högskola får meddela föreskrifter om en plan över *förutbildningen*.

Föreskrifterna om en sådan plan ska innehålla

1. uppgifter om
  - a) utbildningens namn,
  - b) utbildningens huvudsakliga innehåll, och

2. en redovisning av de krav på särskild behörighet för tillträde till förutbildningen eller den efterföljande *högskoleutbildningen* som kan vara föreskrivna.

Ett universitet eller en högskola får meddela föreskrifter om en plan över *en förutbildning*.

2. en redovisning av de krav på särskild behörighet för tillträde till förutbildningen eller den *eller de* efterföljande *högskoleutbildningar* som kan vara föreskrivna.

---

² Senaste lydelse 2014:1094.

Universitet eller högskolor får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för planen

Intyg över *förutbildningen*

Intyg över *en förutbildning*

9 §

Universitetet eller högskolan *skall* utfärda ett intyg på att den studerande har gått igenom *förutbildningen* eller del därav med godkänt resultat. Av intyget skall det framgå vilka krav på särskild behörighet som förutbildningen motsvarar.

Universitetet eller högskolan *ska* utfärda ett intyg på att den studerande har gått igenom *en förutbildning* eller del därav med godkänt resultat. Av intyget skall det framgå vilka krav på särskild behörighet som förutbildningen motsvarar.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2018.
  2. Bestämmelserna i den nya lydelsen tillämpas första gången vid antagning till utbildning som börjar efter den 1 augusti 2018.

Bakgrund

Gällande rätt

Förordningen (2007:432) om behörighetsgivande förutbildning vid universitet och högskolor, nedan kallad förordningen om basårsutbildning, innehåller bestämmelser om förutbildning som syftar till att ge den studerande kunskaper motsvarande de krav på särskild behörighet som är uppställda för en viss högskoleutbildning. Basårsutbildningen ska följas av en viss högskoleutbildning och får i rekryteringsfrämjande syfte anordnas av statliga universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1 och 2 §§). Basårsutbildningen får omfatta högst ett år och får erbjudas i anslutning till alla utbildningsprogram som börjar på grundnivå och som vänder sig till nybörjare, om det finns brist på behöriga sökande och det finns ett behov på arbetsmarknaden av utbildad arbetskraft (3 §). Antagning till basårsutbildningen och den därpå följande högskoleutbildningen ska göras samtidigt (5 §). En student får som huvudregel påbörja den efterföljande högskoleutbildningen när han eller hon har gått igenom basårsutbildningen med godkänt resultat. Om en studerande får godkänt resultat på en del av basårsutbildningen och därigenom uppfyller kraven på särskild behörighet för en del av högskoleutbildningen, får en sådan del av högskoleutbildningen påbörjas (7 §). Av bestämmelserna framgår vidare att ett universitet eller en högskola får meddela ytterligare föreskrifter om en plan över basårsutbildningen och att intyg ska utfärdas över fullföljd basårsutbildning (8 och 9 §§).

Bestämmelserna har tillämpats bredare än vad som avsetts

I ett tillsynsbeslut avseende antagning enligt basårsförordningen vid Karlstads universitet konstaterar Universitetskanslersämbetet (UKÄ) att lärosätet har antagit en student till basårsutbildning utan att samtidigt ha antagit personen till en viss efterföljande högskoleutbildning. I stället garanterades studenten en plats på något av universitetets program inom teknik eller naturvetenskap. UKÄ slår i beslutet fast att detta förfarande står i strid med bestämmelserna i förordningen som reglerar basårsutbildningen och kritiserar Karlstads universitet för detta (UKÄ beslut, reg nr 31-372-14, Anmälan mot Karlstads universitet angående antagning till receptarieutbildningen, 2015-04-02).

Mot bakgrund av UKÄ:s beslut inkom Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) i september 2015 med en skrivelse till regeringen där förbundet efterlyser en dialog kring bestämmelserna om basårsutbildning.

SUHF framhåller att UKÄ:s tolkning av förordningen får negativa konsekvenser för möjligheten att på ett kostnadseffektivt sätt erbjuda basårutbildning. Tolkningen innebär försämringar för studentgruppen som i dag ansöker till basår eftersom de redan vid antagning till basårutbildningen måste fatta beslut om inriktning på den efterföljande högskoleutbildningen och ger inte heller något mervärde för resultatet som uppnås med basåret. Beslutet har lett till att flera av de högskolor och universitet som erbjuder basår starkt överväger att lägga ner detta då den nu fastställda uttolkningen leder till en orimligt stor arbetsinsats inom processer och rutiner för att följa den strikta uttolkningen som UKÄ gjort (U2015/04726/UH).

Bestämmelserna om basårutbildning behöver bli mer flexibla

En av högskolans uppgifter är att aktivt främja och bredda rekryteringen till högskoleutbildning (1 kap. 5 § fjärde stycket högskolelagen [1992:1434]). Sedan basårutbildning inrättades permanent i början av 1990-talet har erfarenheterna när det gäller främjad och breddad rekrytering varit goda.

Redan i samband med riksdagens beslut att tillskjuta medel till en permanent basårutbildning inför budgetåret 1992/93 anförde utbildningsutskottet i sitt yttrande över propositionen till finansutskottet att de tidigare försöken med s.k. tekniskt basår visar att en sådan modell kan vara effektiv för att påverka rekryteringen till högre utbildning inom naturvetenskapliga och tekniska ämnen. Detta ställningstagande ställde sig även finansutskottet, och senare riksdagen bakom (prop. 1991/92:150 bil. I:6, yttr. 1991/92:UbU4y, bet. 1991/92:FiU30, rskr. 1991/92:350).

I propositionen Den öppna högskolan (prop. 2001/02:15, avsnitt 7.5) anförde regeringen att basårutbildningen hade bidragit till att bredda rekryteringsbasen för naturvetenskapliga och tekniska högskolestudier. Vidare anfördes att utbildningen bidragit till att öka andelen kvinnor på dessa program och att basårutbildningen varit till nytta för de olika lärosätenas rekrytering till avsedda utbildningsprogram. I propositionen gjorde regeringen även bedömningen att för att underlätta för universitet och högskolor att bredda rekryteringen bör lärosäten få anordna basårutbildning i anslutning till i princip samtliga högskoleprogram där antalet behöriga sökande erfarenhetsmässigt är lägre än det planerade antalet platser.

Även i SUHF:s skrivelse till regeringen understryks basårutbildningens förtjänster. I skrivelsen framhålls att en fullföljd basårutbildning har relativt

god prognosförmåga när det gäller framtida studieframgång. Det framgår också att många universitet och högskolor i dag erbjuder basårsutbildningar som kan ge särskild behörighet till olika högskoleutbildningar vid det aktuella lärosätet och att en student som fullföljer basårsutbildningen erbjuds en garantiplats på någon av de högskoleutbildningar som basårsutbildningen ger behörighet till. Detta var även fallet i tillsynsärendet. Erfarenheten, enligt SUHF, är att det är just möjligheten att få prova på först innan man bestämmer sig som är en av de positiva faktorerna som gör att man väljer att söka basår.

Med beaktande av UKÄ:s beslut och SUHF:s skrivelse framgår det att bestämmelserna om basårsutbildning inte medger den flexibilitet som är viktig för att basårsutbildningen ska få önskad effekt. Bestämmelserna behöver därför ändras.

Antagning till basårsutbildning ska kunna ske tillsammans med antagning till en eller flera efterföljande högskoleutbildningar

Förslag: Kravet på att basåret ska följas av en viss preciserad högskoleutbildning ska tas bort. I stället ska antagning till basårsutbildning kunna ske tillsammans med antagning till en eller flera efterföljande högskoleutbildningar.

För att modernisera och förenkla språket ska vissa redaktionella ändringar göras i författningstexten.

Skälen för förslaget: Universitet och högskolor bör kunna erbjuda basårsutbildning på ett mer flexibelt sätt i förening med en eller flera efterföljande högskoleutbildningar. Därför bör de begränsningar i författningstext som medför att högskolornas hantering blir alltför begränsad undanröjas. Författningstexten bör i stället tillåta att en förutbildning avser att ge särskild behörighet till en eller flera högskoleutbildningar. Syftet är att basårsutbildningen ska kunna användas på ett mer ändamålsenligt sätt för att främja rekryteringen till högskolan.

Antagningen till basårsutbildningen och efterföljande högskoleutbildning bör även fortsättningsvis göras samtidigt (5 § förordningen om basårsutbildning). Att en student omedelbart får ett antagningsbesked är viktigt för att denne ska känna sig motiverad att investera den tid och energi som förutbildningen kräver. Det bör därför inte skapas nya varianter för tillträde till högskolestudier, såsom ”garantiplats”. En student bör vid antagning till en basårs-

utbildning i stället samtidigt kunna antas till flera högskoleutbildningar som basårsutbildningen ger behörighet till. På så sätt kan det dessutom skapas bredare basårsutbildningar som ger särskild behörighet till fler högskoleutbildningar än tidigare. Förslaget innebär större flexibilitet för de studerande som avser att uppnå särskild behörighet genom basårsutbildning.

De studenter som antas till basårsutbildning och flera efterföljande högskoleutbildningar kommer sannolikt inte att påbörja alla de utbildningar som de antagits till och det kan vara svårt för högskolorna att helt förutse utfallet av studenternas val. Ju fler efterföljande högskoleutbildningar en student antas till, desto svårare blir det för en högskola att planera och dimensionera de efterföljande högskoleutbildningarna. Nackdelen för högskolorna med denna ökade ovisshet uppvägs emellertid av att den enskilde studenten får ett tydligt beslut om rätt att tillträda utbildning. I praktiken innebär förslaget troligen inte heller någon skillnad jämfört med i dag eftersom många högskolor redan tillämpar regelverket för basårsutbildning på snarlikt sätt och med motsvarande ovisshet med prognostisering kring dimensionering av efterföljande utbildning. Förslaget innebär dessutom att det är högskolan själv som bedömer vilken eller vilka efterföljande högskoleutbildningar som antagning sker till. Högskolorna åläggs alltså ingen skyldighet, utan ges en möjlighet som är frivillig att utnyttja.

Det finns ingen anledning att i förordning begränsa hur många efterföljande utbildningar en basårsutbildning ska kunna ge särskild behörighet till eller hur många efterföljande utbildningar som en student ska kunna antas till. Detta bör vara upp till högskolan att avgöra.

Med anledning av dessa förordningsändringar bör samtidigt vissa redaktionella ändringar göras i förordningen för att modernisera och underlätta läsningen av författningstexten.

Ikraftträdande

Ändringarna i förordningen om basårsutbildning bör träda i kraft den 1 mars 2018 och tillämpas för utbildning som börjar efter den 1 augusti 2018.

Några övergångsbestämmelser behövs inte. De studenter som redan har fått antagningsbesked före ändringarna träder i kraft behåller därmed dessa besked.

Konsekvenser

Förslaget berör universitet och högskolor och vissa studerande samt presumtiva studerande.

För universitet och högskolor innebär förslaget en möjlighet att erbjuda basårsutbildningar som ger särskild behörighet till flera efterföljande högskoleutbildningar och en möjlighet att förena basårsutbildningen med antagningsbeslut till flera sådana utbildningar.

Förslaget bedöms inte medföra några konsekvenser i fråga om det totala utbildningsutbudet. Basårsutbildningar får fortsatt erbjudas i anslutning till utbildningsprogram som påbörjas på grundnivå som vänder sig till nybörjare där det finns brist på behöriga sökande och det finns ett behov på arbetsmarknaden av utbildad arbetskraft. Förslaget innebär ingen förändring när det gäller ramarna för utbildningen och påverkar därför inte de ekonomiska incitamenten att erbjuda basårsutbildning. Utbildningens omfattning påverkas heller inte av förslaget. Förslaget bedöms därför inte heller öka högskolornas kostnader eller kostnaderna för studiemedel.

För den enskilde innebär förslaget att den som antas till en basårsutbildning kan fullfölja densamma och först därefter ta ställning till vilken av de utbildningar som basåret ger särskild behörighet till som vederbörande ska påbörja. Förslaget innebär således större flexibilitet för de som avser att uppnå särskild behörighet till högskoleutbildning genom basår.

Förslaget medför inte någon förändring i fråga om behandling av personuppgifter och det medför inte heller i övrigt något annat intrång i den personliga integriteten. Förslaget bedöms inte påverka jämställdheten mellan kvinnor och män. Det bedöms heller inte få några konsekvenser i förhållande till de integrationspolitiska målen eller i förhållande till EU-rätten.